

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton. Előfizetési ár: Egész évre 4 frt Fél évre . . 2 frt	Főszerkesztő és laptulajdonos: Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	Szerkesztőség és kiadóhivatal: BUDAPEST VI., Érsek-utca 2. szám.
Felelős szerkesztő: Dr. ZELLIGER VILMOS.		Főmunkatársak: Cenner Lajos és Győrffy Lajos.

TARTALOM: A népiskolai oktatás tanmenetének a realtankönyv, avagy a realolvasókönyv használata felel-e meg? Csáky Elek. — A zárvizsgáról. Váczy István. — Az állam közoktatási költségvetése az 1894. évre. — Egyesületi élet. — Tárca: Éljen dr. Komlóssy! Szokoly István. — Irodalom és műv. — Vegyesek. — Rövid hírek.

A népiskolai oktatás tanmenetének a realtankönyv, avagy a realolvasókönyv használata felel-e meg?

Benne vagyunk a legjava tanításban. Iparkodunk felhasználni itt faluhelyen azt a csekély szorgalmi időt, mely alatt a tanterv szerint megállapított tananyagot minél sikeresebben feldolgozhatjuk. A haza jövődő polgárai — a kis muzsa-fiak phisikai erejükből telhetőleg iparkodnak megtanulni, elsajátítani ama szükséges és hasznos ismereteket, melyek által ők majdan a haza értelmes polgárai lesznek. Nem is mulasztjuk el őket sokszor és sokszor figyelmeztetni, hogy a hazának értelmes polgárokra van szüksége s erre csak tanulás által juthatnak. A tudás elsajátítását ők tehát tőlünk — oktatóiktól — várják, s nekik nagyon mindegy, tanítójuk *bevivő* avagy *kihozó tanalakban* adja-e azt meg, ők bizalommal vannak irántunk s e bizalom alapján hűséges követői tanítói eljárásunknak, úgy tudják: mi nekik legjobb akaróik vagyunk.

E szerény eszme-futtatásból konstatalom, hogy magasztos foglalatosságunk közepette pártokra oszolva küzdünk a népoktatás intenzív tételén s megtalálni akarnók a népiskolai oktatás leghelyesebb tanmenetét.

Pártokra oszolva küzdünk, mert jelenben a tanügyi téren felmerült eszmékkel mintegy a multak mulasztásait akarnók helyrehozni.

Mivel pedig a közelgő második évezred tanmenetének mintegy fundamentumát rakjuk most, időszerűnek vélem a tanmenet kérdésével foglalkozni annál is inkább, mert az eszmék tisztázása után a pártok békejobbot nyújthatván egymásnak, majd egyöntetűen munkálkodhatnak a hazai népnevelés, jelesen a kath. népnevelési tanügyi terén.

Az újabb tanügyi eszmék sorozatába tartozik a csoportosítás, azaz a realolvasókönyv használata a népiskolában. E kérdést nálunk Magyarországon speczialis katolikus tanügyi kérdésnek mondhatjuk, a mennyiben katolikus paedagogus tanfér-

fiak vetették azt fel s munkálkodnak az eszme megvalósításán.

Sietek kijelenteni, hogy — legalább még most nem vagyok hiva a csoportosítás eszméjének a mindennapi iskolások oktatásánál. Hirdették bár ez eszme harcossai ennek vagy annak a már meglevő realolvasókönyvnek előnyeit: engem azoknak tartalma, szelleme ki nem elégít, bár tudok lelkesedni az újabb és jobb eszmékért, épp azért megpróbálkoztam e tanmenet alapján oktatni s a tapasztalat arra tanított meg, hogy maradjak csak meg a külön olvasókönyv és a külön realtankönyv mellett.

És vessenek bár rám követ a csoportosítás hívei, részemről előnyt adok a realtankönyvnek, feltéve, hogy az oly irányban legyen szerkesztve, mely ismeretközlő tartalma mellett nem hagy figyelmen kívül azon vagy olyan elvet, melynek valamely részletéből, eseményéből stb. a gyermek által be is tanulandó konsekvencia levonható.

Igaz, hogy akár a csoportosítás — tehát realolvasókönyv, akár realtankönyv alapján tanítson valamelyik tanító, mindenkor a tanítói tapintatból, a tanítói eljárásból, tehát a *tanmódból foly a tanítás eredménye*.

Midőn a realtankönyv — értem a helyes módszerrel szerkesztett realtankönyv — jogosultságának a népiskolai oktatás tanmeneténél előnyt adok álláspontom támogatására idézem Mennyei paedagogiájának ide vonatkozó részét, mely a tanmenet, a helyes tanmenet fogalmát meghatározza. E szerint tanmenet az: »a tananyag feldolgozásában úgy haladni s oly tanítói eljárásokat alkalmazni, miszerint a gyermek szellemében folytonos összefüggésben fogalom fogalom után, ismeret ismeret után támadjon, hogy lassankint a tanfolyam mind-egyik fokozatán egy-egy teljes egész keletkezzék s ezen kisebb egészekből végre egész tananyag összalakuljon« . . .

Ebből tehát az következik, hogy a tananyag feldolgozásánál bizonyos rendet kell tartani s innen keletkezik a realtankönyvben a rendszer, a részreke való felosztás: a *módszertani leczkék*.

A csoportosítás hívei pedig elítélik a rendszert. Ám a tapasztalat megtaníthat, hogy rendszer nélkül helyes tanmenet nem követhető. És midőn a csoportosítás hívei a gyermekek tudását csak másodrendű kérdésnek deklarálják: a népiskolát csak nevelő-intézeté teszik, holott annak kettős célja van t. i. nevelő és oktató.

De meg feltehető-e a falusi, de akármely gyermekről is, hogy a *részletek* fogalmával bír? S ha nem bír, miként eszközölhető csoportosítás addig, míg a gyermek egy bizonyos tárgynak fogalmával nem bír?

E becses lap kerete nem engedi, hogy hosszúra nyult értekezésemet tovább fűzzem, mégis szólnom kell a csoportosítás híveinek ama állításához, hogy a realolvasókönyv minden egyéb külön olvasókönyv használatát feleslegessé teszi, sőt a realltankönyv hívei vétkeznek a szülők zsebjé ellen akkor, midőn külön olvasó- és külön realltankönyvet használnak.

Minden népiskolai olvasókönyvnek bizonyos felekezeti jelleggel kell birnia, különben elveszti vallás-erköles nevelői hatását. Ezt a csoportosítás hívei is állítják. A kath. népiskolai olvasókönyvek kath. szellemben szerkesztvők, a tanfolyamok külön osztályainak megfelelő s a tanulók felfogásához mért bőséges vallás-erkölesöt és szívképző olvasmányt tartalmaznak, mely vallás-erköles és szívképző olvasmányok helyes kezelése alapján kath. szellemben képezheti a tanító tanítványait.

Nem így a realolvasókönyv. Még ha kizárólag kath. szellemben szerkesztett is, az a realolvasókönyv elején — bevezető részben — irt 40 és néhány olvasmány 3 évfolyamon át elegendő szívképző tananyagot nem nyújthat, a realolvasmányok pedig inkább az ok- és okozatok összefűzésére szolgálnak. Amint tehát a realltankönyv mellett a

tanító magyarázatára szükség van, épp úgy a csoportosítás mellett sem nélkülözhető az.

Nem vitatom: jut-e elég idő arra, hogy egy hat osztályu osztatlan iskola növendékeivel nap-hosszat, napról-napra csak olvastasson és *kihozzon* a tanító, de tény az, hogy így mindig egy irányban levén elfoglalva a gyermekek figyelme, az bizony-bizony ellankad. Ha pedig egy realolvasókönyv árát megtekintjük, szembeszökő leend az árkülönbség közte és egy realltankönyv között...

Hanem elismerem a realolvasókönyv jogosultságát az ismétlő-iskolában, ahol a tanulók a részletek fogalmával birnak már, így itt csakis a csoportosításnak lehet helye.

Amidőn azonban a csoportosítás híveitől a realltankönyv beosztása és irálya ellen irányuló kifogásokat hallom, elismerem panaszuk jogosultságát. De hát kik írják e tankönyveket? Nemde a falusi népelet és viszonyokat, meg annak kívánalmait nem, legalább alaposan nem ismerő tanfériak, fővárosi igazgatók, tanfelügyelők stb. Nem vád az, hanem igazság, hogy e sokféle beosztású és irányu tankönyvek miatt állt be népiskolánkban a tulterhelés. A falusi népiskolai tankönyvek megszerkesztői — szerintem — csak az arra hivatott falusi tanítók lehetnek, s nem helyeselhető az a lenézés, melyben munkás falusi tanítók műve némelyek részéről részeseül.

Mert ott a hiba a tananyag beosztásában, kidolgozásában a legtöbb realltankönyvnél. Ha el lesz érve a cél, hogy helyesen megválasztott tanmenetben és módszerben szerkesztett realltankönyvünk lesz, mely keresetlen szavakban s mégis tiszta nyelvezetben nyújtja a beemléztetésre szánt tananyagot, akkor meg fog szünni a tulterhelés. Bár egyöntetű tanmód sohasem lesz, mégis a helyes tanmenet által bizonyos egyöntetűség leend a népiskolai oktatásban. *Csáky Elek.*

TÁRCZA.

Éljen dr. Komlóssy!

Boldog gyermekek, kiknek szüleit elismerés, kitüntetés, vagy az igaz érdem jutalmazása éri; mert az atya tisztelete átszáll a fiúkra.

Az esztergomi főegyházmegeye kath. tanítói egy családot képeznek, egy szerető, bölcs, mindenkire gondot viselő atya vezérlete alatt.

Az atyát mindnyájunk örömeire oly kitüntetés érte, melyet a kath. tanügy mellett tanusított fáradságot nem ismerő áldásos munkáért kapott.

A felséges királyi kegy, a kegyes szívű főpásztor jósága elismerésével jutalmazá a kath. tanügy terén tett fáradozást.

Jól értsük meg ezt; mi tehát nem vagyunk elfeledve. Az igazságosságban megingott bizalom újra életet nyert; mert a valódi érdem most is elveszi méltó jutalmát.

Ezért osztznak a gyermekek az atya örömében. Ezért néznek büszkeséggel a közharcosok szerető vezérökre, mert a vezér dicsősége beragyogja a harcok közt megedzett közharcos alakját is.

Napoleon nagy volt — de dicsőséges győzelmeit vér, halálhörgés és átok jelölé. A mi lelkes vezérünk dicsőségének utját a kath. tanügyre áldásosan ható jótékony harmat öntözé, melynek nyomába csak üdv és áldás fakadhat egyházra és hazára egyaránt.

Felkelt mély álmából az a sereg, mely eddig tétlenül vesztegelt; megmozdult a kath. tanítói kar önérzete, hogy mi is vagyunk valamik, de csak akkor, ha összetartunk.

Itt-ott százak csoportosulnak, hogy ezrekké váljanak.

És ha keressük a delejes erőt, mely ezt a kasztot lázas mozgásba hozá, megtaláljuk összpontosítva egy ember szívében, mely mint mentő viraszt a kath. tanügy felett.

A zárvizsgáról.

(Folytatás.)

E szerint a feltüntetett eredményből, pláne ha hozzá méltóztatnak venni az előbbi pontokban említetteket, a tanító fáradságára nem lehet határozottan következtetni. Már pedig a zárvizsgáról alkotott vélemény s a felsőbbséghez ugyanarról tett jelentés az egész évi munkára következtet, mellőzve minden akadályozó körülményt, s ha nem kielégítő a vég, okvetlenül sujtják a tanító egész évi fáradságát. Ám ekkor más szempontokat is kellene tekinteni. Ekkor a jelentéstételre, a bírálatra alkalmasabb időt kellene használni. Tessék évközben bepillantani az iskolába, tessék a sziszifusi munkát a helyszínen megfigyelni, tessék a lelket és testet ölé levegőt is szagolni, hiszen vannak e tisztségre hivatottak fölös számmal s még mindig szaporodnak, mi több, mi tanítók vagyunk azok a szerencsétlen flótások, akik az ellenőrző közegek számának nagyobbodását még magunk is sürgetjük. Holott ma-holnap oda jutunk, hogy minden oldalról ellenőrzők környeznek, de akiknek szép része — őszinte hála a kivételeknek — mindenre alkalmas, főleg a tanító szekálására, csak az iskola ügyeinek emelésében mossa a kezét. Persze a színházak emelésére, a lótenyésztés fejlesztésére, ha itthon nem találhatnák, akár a külföldről hozatnak drága pénzen erőt, a tanügyi dolgok elintézésére vannak honn is elegen, ha más nem, ott a — harangozó.

Boldogult Eötvösünk, ha gondoltad volna, mily sorsra jut tiszta eszméd, melylyel a nagy társadalom érdeklődését akartad a tanügynek megnyerni.

Ha még az eredmény általánosságban vételnék, értem, hogy a tanító bemutathatná egy nagyobb részzel, a túltömeeggel, akik elsajátították a

Komlóssy itt, Komlóssy ott, és szelleme mindenütt, hol kath. tanügy vagy kath. tanítóról van szó.

Lelkesíti a gyengét: bátorságot önt a csüggedőbe. »Előre!« int a bátornak. »Tartsunk össze!« szól a tömegnek.

És büszkeséggel valljuk be mindnyájan: hogy én is kath. tanító vagyok.

Vezérünk, Atyánk! ünnepet ülsz, mert az igaz érdem méltó jutalmát elnyeré; de ünnepet ülnek fiaid és harczosaid is, kik egy táborban harcznak, csüggedést nem ismerve.

»E jelben győzni fogsz!«, hirdeté az égi jel. »E vezérrel győzni fogsz!«, súgja dobogó szívünk, s mi követni fogunk ezután még inkább, még nagyobb lelkesültséggel.

Légy vezérünk sokáig; szeresd a kath. tanítói kart; légy a mi dicsőségünk, reményünk, büszkeségünk, örömünk; és fénylő oszlopunk búban és örömben. Hagy harczolhassunk veled kitarás-

tanítottakat, de nem így van, ott boldog-boldogtalannak meg kell felelnie, sőt vannak esetek, mikor a tanító csak felteszi a kérdést s az elnöklő megnevezi a tanulót, akinek felelnie kell reá, vagy névsor szerint szólíttatnak ki. És a különböző oldalról feltett kérdések?! Mi köze itt a paedagógia idevonatkozó szakaszainak? Az egyszerű szavakba, a közönséges formába öntött kérdés bliktri, minél fejtörőbb, minél inkább talányszerű, kombinált, ez a fő, mintha az a 6—12. éves fiucska valami rigorózum előtt állana, mintha az a gyenge ész az érettség jogaival rendelkezne. Itt a tanító alig érvényesítheti az elemiesség követelményeit, mivelhogy az nem érdekes. A gyermektől a felnőttek eszejárása, gyors áttekintése, lélekjelenléte követeltetik. És különös, ha azok a t. urak elhagyják a vizsgát, lépten-nyomon a tulterheltség, a mai gyermekek korai öregsege ellen panaszkodnak. Minő inkonzekvenzia ez! Ily esetekben még pechfogelnek sem kell a tanítónak lennie, mégis megeshetik vele, hogy egész évi odaadó szorgalmára azt kapja — kevés! És gyakran minő annak a vizsgának a lefolyása!? Kuriózumképp elregélek egyet:

Vizsgálat napja van a tanyai iskolában, 8 órára volt megírva a bizottság megérkezése. Hát az igaz nemcsak pontosak, de túlpontosak is voltak, mert már $\frac{1}{4}$ 8-kor az udvaron állt az ordonáncz.

Az elnöklő elfoglalja a székét, pár órával előbb mint tisztességes kerékgyártó működött. Ez csak mellékesen.

»Kedves gyerek . . . fiam, édes! hát ma vizsga van . . . lesz . . . együttünk, hogy meglássuk, mit csinátatok — közbe szól János gazda, a bizottság másik tagja: hogy mit csinát veletek a tanító — egész évbe!« Pedig 5 hónap volt az egész év!

Felelnek a gyermekek, kezdve az olvasáson. Közbeszól János gazda egy helyütt: »nem jó van!

sal, s hogy örülhessünk egykor veled a győzelemben is.

Én habár ugy állok itt, mint a fészket elhagyott madár, kinek növekvő pelyheit, egyesek irigységgel nézték, s most idegen területről örülök az örvendezőkkal, mégis hiszem, híven tolmácsolom azok érzelmeit, kiktől testben elválva bár, de lélekben egybeforrva élek.

Kath. pályatársak! A felséges királyi kitüntetés bennünket is kitüntetett: és erőt nyújtott a további küzdelemhez, hisz nem harczolunk hiába, mert lásd a fénylő példát, az igaz érdem most is elnyeri méltó jutalmát.

Örüljünk tehát szeretett pályatársak az örvendezővel; de egyszersmind mondjuk igaz szívvél: Éljen az új esztergomi kanonok, a kath. tanítók igaz barátja és lelkes vezére Éljen dr. Komlóssy Ferencz!

Szokoló István.

— törött buza!« Mosoly játszódik a nebulók szája környékén, mert hát csakugyan — »török buza« — volt az.

»Nézzük a nyelvtangót! A mosoly kezd hangokat produkálni. Az elnök mindig a tanítóra néz, ha az »igent« bölint, nyomban rámondja: »jól van!« ezt a tanító észreveszi s az egyik növendéknek ezen feleletére: »a svájci tehenet azért hívják így, mert Angolországból származik« — próbául »igent« int, mire az elnök egész hősi arccal közbevág: »abbiza fíjam, ott obba az Angolországba jó svájci tehenek teremnek!«

Jött a számtan. De már ekkor megszólalt János gazda is: ha éd's anyad mén a piacra, vizs magáva 2 pöngöt — ugyi már láttá pöngöt? hogyne! — vesz rajta 32 krajczáré zöcscesiget, 40-é lizlet, 36-é hust; mennyi pénze marad még?«

Ezt kérdező egy első osztályutól, aki összevissza 5 hónap óta fogyasztja az iskola élelyét. S azután szemöldökhuzással mereszti tekintetét a vendégekre, hogy ő milyen nagyszerűt kérdezett. Az a! Született tanító, akiben egy második Pestallozzi veszett el. A tanító nem állhatta ki szó nélkül és figyelmeztet, hogy ez nem első osztályba való kérdés. »Hm! Tanító úr, ilyeneket kő tunnya ezeknek is!«

A végső szónoklatot nem akarom leírni, csak egy érdekes passzust említek belőle: »én akkó is tanító úr mellett vótam, mikó tava össze főfogadtuk, ugylátszik, megszögáta bérét, pedig sokan akarták, hogy ecsapjuk...« stb.

Istenem! de türelmes ez a földnek csufolt nagy gömb!

Tántorog az ember feje, hogy a műveltnék, tudományosnak és sok másnak deklarált XIX. században még nem jöttek arra, hogy a tanügy nem olyan, amit bárkire rá lehet tukmálni.

Az ilyen elemek itélik azután meg, hogy milyen volt az eredmény s ebből, hogy mint fáradozott a tanító, Elképzeltető a kritika.

Majd ugyanott egy másik bizottság elnöke a tanítónó kisasszony vizsgájára, aki — melleleg szólva — valószínűleg ott sétálgatott, mikor a szépséget osztogatták, azt referálta — »igen jó volt«, holott ismerve a tantermét, saját szájából tudva iparkodása fokát: hallva vizsgáját: magyar lelkemre esküszöm — fabatkát sem ért; az ugyanazon épületben lévő férfitanítójára, akivel — szintén melleleg legyen mondva — nem a legjobb viszonyban élt, azt jegyezte meg ugyanő — »hát meglehető volt« — pedig olyant még életében is keveset hallott. Hja, az itélethozatalban még a szép szem is veszedelmes argumentum lehet!

Ilyenek után t. Uraim, a vizsga nem lehet a tanító javára, nem lehet a tanügy előnyére.

Nos, ha se a tanulókra, se a jelenlévőkre, se a szülőkre, se a tanítóra nézve nincs, legalább is abszolút előnye, haszna: akkor minek azt fentartani, kinek vagy minek szükséges? Vagy ha fentartják, legalább is alkalmazkodnának az idevágó rendeletekhez, mely rendeletek egyebek között meg-

hagyják, hogy az iskolaszék a vizsgán testületeleg jelenjen meg és ott a gyermekek feleleteit »meghallgatja«, de itt kimaradt, hogy kontrabontoskodhatik. Am én meg vagyok győződve, hogy ezt vajmi nehéz lenne kivinni. A magam részéről nem is óhajtom, mert én a mai zárvizsgát a jeleztem 1. 2. 3. 4. pontok alatt foglaltak után eltörölni szeretném. No tessenek megütközi a kijelentésre, nem vagyok én revoluzionárius! s nem is annyira új ez az eszme! Pár éve, mikor a félévi vizsgák beszüntetéséről folyt a toll- és véleményharc, hangoztatták már, de egyszerre két csapást mégis bajos volt eszközölni, és kibékültek a félévi vizsga beszüntetésével. Mennyi ellenvetés röpönt el akkor az ajkáról, mennyi nyomdafesték lön igénybevétel a statusquo mellett, és ime, alig hiszem, hogy találkoznék közöttünk csak egy is, aki ma jermiadát zengne eltörlése felett, vagy visszakivánná halottaiból. Hasonlóan lennénk a zárvizsgával. És ami fő, el lenne kerülve igen sok olyas, ami ma a tanító tekintélyének árt, ami a tanítóra nézve határozottan kellemetlenségek szülője lehet. És ha így, akkor el lenne kerülve igen sok olyas, ami ma a tanügynek kárára van, mivelhogy e tekintetben bármelyik tanító identifikálhatja önmagát az iskolával. Már pedig ott, ahol a tanító tekintélyéről, a tanügy emeléséről, az iskolának az oda nem illő elemektől való függetlenítéséről, megpurgálásáról van szó, nem riadok vissza, ha mindjárt biztos is kudarczom.

Még egyet! Azt mondják, a gyermeknek szüksége van arra, hogy a nyilvánosság előtt szerepeljen. És miért? Mert — megintelen azt mondják, — hogy ezzel a bátorsága növekszik. És különös, az a gyerme még a hatodik vizsgája közeledtekor is mint valami rémtől irtózik, ha ugyan az elsőől drukkolt, ha pedig ettől, nem ugy a következőktől sem, feltéve, hogy biztos a dolgában, míg ha erre mit sem ad, akkor a legkevésbé sem drukkol, akkor legnagyobb a bátorsága. Egészen más, ha azt a nyilvánosság előtti szereplés nem egy egész évi időközben, hanem gyakrabban, történnék, ekkor talán lenne határozott befolyása ez irányban, de így, — aligha, legfeljebb is csekély. Azután hogyan nevelje a bátorságot, teszem az a körülmény, hogy tőle olyant is kérdezhetnek, amit nem hallott? Nyujtson a tanító felvilágosítást! Hátha azt kapja válaszul, mit a vázoltam vizsgán tett a biztos: »Hm! tanító ur, ilyeneket kő tunnya ezeknek is!« Vagy egy más valaki ugy teheti fel a kérdést, amily alakban a tanuló arra nem felelhet, ami pláne gyan előfordulhat az idegenajku, de magyartannyelvű iskolákban, hol is mivel a tanulók nem bírják tökéletesen a magyar nyelvet, csak a tanító által használt kérdésformákat értik, aki is minden kérdést nem taníthat annyí variációval, ahánynyal az kifejezhető — hiszen ez az incidens csak szégyenpirt von a szorgalmas vagy az önérzetes fiu arcára! Ismétlje a tanító a kérdést ugy, hogy a tanuló megértse! Jaj amilyen könnyű az odavetés elmeletileg, annyira bajos az néha prakticez. Saját füleimmel hallottam már ilyen esetben, pedig tanítótól azt a megjegy-

zést: »csak szajkómódra bifláznak! S aztán az általam bemutatandó zárünnepély vázlat a legkevesébbé sem vonja el a gyermekeket a nyilvánosságtól, sőt talán még nagyobb tért nyújt erre.
(Folyt. köv.) *Váczy István.*

Az állam közoktatási költségvetése az 1894. évre.

Az országgyűlés elé terjesztett s tárgyalás alatt levő állami költségvetés tervezetének *közoktatási része* oly közelről érdeklí a közoktatásügy összes ágainak munkáit, hogy arról vázlatosan megemlékezni egy tanügyi szakközlöny hasábjain nemcsak szükséges de hasznos dolog is, mert tanulságos. A kimutatás szerint

az összes állami kiadások összege 464.992,254 frt
az összes bevétel 465.063,942 »
főlöleg... 11,688 frt.

A magyar állam 16 millió 600 ezer frttal szándékozik többet költeni közszükségletekre, mint a jelen évben. És ebből a többletből míg egyes szakminiszteriumnak 5 milliónál is több jut, addig a vall. és közokt. miniszteriumnak 815 ezer frt költségzaporulattal kell megelégnie. A mely szaporulattal együtt a közokt. kiadásokra előirányoztak összesen 8.681,559 frtot, mely összegből fedezik 1. a középponti igazgatás, (miniszterium) 2. a népnevelési tanfelügyelőségek, 3. az elemi és polgári tanító és tanítónőképzők, 4. a népnevelés 5. a kisdedővónó, dajkaképző és kisdedővodák, 5. az emberbaráti intézetek költségvetését.

A tanfelügyelőségekre előirányzott 242,135 frt tetemes emelkedést mutat a jelen évi kiadáshoz képest, melynek oka egy központi orsz. iparisk. felügyelői állás szervezése (Mártonffy Márton), Kis-Küküllöm. számára külön tanfelügyelőség felállítása, két megyében tollnoki állás rendszeresítése, s 15 vármegyei tanfelügyelőség mellett 15 dijnoki állásnak krealása. Valóban üdvös dolgot cselekednék a ministerium, ha ez utóbbi szerény állásokra, nyugalmazott, de még másolni képes néptanítókat alkalmazna.

Az állami tanító és tanítónőképzésre 698,948 frt van előirányozva. 36 ezer frttal több mint a folyó évben. Ha tekintetbe vesszük, hogy az előbbi összegből 172 ezer frtot kitarásra (internátus) 16.500 frtot pedig ösztöndíjakra fordít a kormány, úgy ez páratlan nagylelkűségről tanuskodik. Tetemes összeget emésztenek föl az előirányzatból a képezdei építkezések, melyeket mi a leghasznosabban befektetett tőkéknek tekintünk. 40 ezer frt jut a temesvári új tanítóképző 110 ezer frt pompás épületére, a többlet 70 ezer frtnyi összege a vármegye és városnak önként megajánlott nagylelkűségéből fedeztetvén. Új épületet nyer a budapesti II. ker. nevelőnői tanfolyammal egybekötött áll. tanítóképző 80 ezer frtnyi költséggel, s a bajai, m.-sziget, dévai, modori és temesvári tanítóképzők bővítése, tökéletesítése és szerelése közel 33 ezer frtnyi kiadással. Mindez azonban s a többi személyi és dologi kiadások még mindig nem fődözik

teljesen a képzőintézetek szükségleteit annyira, hogy azok bizonyos kulturális igényekben itt-ott szükségét ne szenvednének.

A szorosan vett népnevelési szükségletek rovata szerint előirányozva van 1 millió 970 ezer 847 frt. — 297,355 frttal több mint az idén. Ezen többlet első sorban a közs. és felek. iskolák tanítóinak fizetésemelésére, s illetve 2 és 400 frtra leendő kiegészítésére lesz fordítandó, amely összeg azonban nem fog a jelzett célra egészen igénybevéteni, minthogy az új törvény végrehajtására csak ezentúl tétethetvén meg az intézkedések az ígért fizetésjavítás az egész vonalon csak pár év múlva lesz keresztülvive, ami bizony elég szűkkeblűség. A remélhetőleg fenmaradó tekintélyes összeg állami isk. czélokra s több ilyen nemzetiségű népesebb városban új isk. épületek emelésére fog fordíttatni, melyek mellett néhány új polgári iskola létesítése is tervben van, ez utóbbiak elég furesán gazdag és tiszta magyar városokban.

Az áll. kisdedővás czéljaira 209,540 frtot irányoztak elő, melyből tetemes összeget emésztenek föl az újonnan szervezett óvónőképzők. Hogy a kisdedővás fontos nemzeti ügye nagyon vékony dotációban részesül, ezt hazafias fájdalommal konstatáljuk. El nem hallgathatunk azonban egy figyelemre és nagy elismerésre méltó mozzanatot, amely szerint a hódmezővásárhelyi áll. kisdedővónőképezde minta óvójának 500 frtnyi áll. fizetését a nemes város közönsége 800 frtnyi évi hozzájárulással biztosítván, ekként ez intézet minta óvójának fizetése 1200 frtot tesz. Oly tisztességes fizetés, a melynek párját Európa bármely művelt államában keresnünk kell.

Egyéb népnevelési czélok czimén a néptanítók orsz. nyugdíjintézete 150 ezer frt, a »Népt. Lapja« 10 ezer s a budapesti tanítói árvaház 2 ezer frt évi áll. segélylyel szerepelnek.

Feltűnően csekély összeg ez, a melyet az állam az ország szerencsétleneinek, a siketnémák, vakok, hülyék és árvák gyámolítására fordít, ugyannyira, hogy a roppant nagy számú elhagyatottaknak alig egy tizedrésze nyer emberbaráti támogatást, s részesül némi nevelésben. —ff.—

Egyesületi élet.

E hó 16-án *Nagytapolcsányban* a tanítók egyesületet alakítottak, amiről következőkben tudósítunk: *Szeccsányi Vilmos* cz. kanonok ur a hercegprimás meghagyásából a főtanfelügyelő iniciatívája folytán e hó 16-án tartott gyűlésre 3 kerület u. m. nagytapolcsányi, radosnai és ujlaki kerület lelkészkezdő papságát, valamint a tanítókat meghívta, melyre, daczára az esős időnek, sokan szép számmal jelentek meg. A gyűlés megnyitását isteni tisztelet előzte meg, a melyen az igazgató-tanító kedves leánya *Jábornik Elvira* k. a. szép orgona kísérete mellett leányok meghatóan énekeltek.

Ezután azonnal a gyűlés megalakulása végett a tanterembe mentünk, hol *Szeccsányi kanonok* úr mint körelnök elfoglalta az elnöki széket. *Lel-*

kes Adolf lakácsi pléb. úr indítványozta: hogy ő Eminenciájának táviratilag köszönet nyilvánítások ama kegyért, mely szerint a főtanfelügyelőt dr. Komlóssy Ferencz urat kanonoknak kinevezni méltóztatott; ugyszintén távirati uton üdvözöltessék a tanfelügyelő úr, mint ujonnan kinevezett kanonok; nemkülönbén Szilányi Ferencz apát-kanonok urnak érseki helynökké történt kineveztetése alkalmából, szintén táviratilag üdvözöltessék, mely indítvány egyhangulag elfogadtatott.

Ezek után Szecsányi kanonok úr mint korelnök körülbelül ezen szavak között az ülést megnyitotta: Ó Emin. szíven viselvén a tanító urak sorsát, a főtanfelügyelő dr. Komlóssy urnak előterjesztésére széles megyéjét 13 kerületre osztotta be, hogy így a lelkészkedő papság a tanítókkal egyetemben a szükséges dolgokat könnyebben megbeszélhessék, s a hiányzó dolgok orvoslásban részesüljenek. Ezután két elnök választatott. Egyházi elnöknek Szecsányi úr, világinak Jábornik Károly igazgatótanító, főjegyzőnek Ács Ignác viésáp-apáthi kántor, 2-ik jegyző Bliszka pereszlényi kántor, könyvtárnoknak Scherer nagytapolcsányi tanító, központi pénztárnoknak Jábornik Károly igazgató tanító. Ezenkívül megválasztatott a központi bizottságba minden kerületből 1—1 tanító, kiknek kötelességök leend a központban a rendes évi gyűlésen kívül megtartandó részletes gyűlésekre megjelenni.

A tisztviselők megválasztása után Jábornik v. elnök ur röviden megadja az egyesület célját, melyből különösen kiemelendő, hogy a tanító feljogosítva lesz a Budapesten tartandó országos tanító gyűlésre köréből 1—2 tagot küldeni, továbbá, hogy betegség vagy másféle szerencsétlenség folytán bizonyos segélyben részesül.

Kétség forgott fen az iránt, vajjon a község tartozik-e tanítóknak ily gyűlésen megjelenés céljából fúvart s napidíjt adni? Mire Toman főbírótól, ki jelenlétével megtisztelte a gyűlést, ama fővilágosítást nyertük: »hogy ama törvény mely, erről intézkedett, hatályon kívül van, helyezve, de ha a tanító urak erre reflektálni akarnak, kell, hogy a zárvizsgálatok után, midőn az iskola-számadásokat kellene átadni, az új költségvetésnél a bevétel, s kiadások pontosan felvétessenek, — melybe a tanítók fuvar s napidíja is bent legyen — a hiányzó rész pedig, addig, míg a községi költségvetés a megyéhez jóváhagyás végett felterjesztetik, tehát szeptemberig a községi előjárásnak átadassék azon célból, hogy tudja, mennyit kell az iskola-pótadó czimén kivetni.

Az alakuló gyűlés szervezése után Szecsányi kanonok ur a megjelenteket a »Koronához« címzett vendéglőbe társas-ebédre meghívta, melyen tősztokban nem volt hiány.

Irodalom és művészet.

— Az 1848—49-iki magyar szabadságharc története. Ily czim alatt egy nagyobb szabásu történelmi munka kiadására vállalkozott a jó hírnevű Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) könyv-

kiadóczég. A munka, melynek megírására Gracza György ismert nevű író és lapszerkesztőt nyerte meg, számos díszes kivitelű illusztrációval gazdagítva, füzetekben fog megjelenni. Nem kevesebb mint 400, eddigelé legnagyobb részét még sehol meg nem jelent egykoru kép, okmány, plakát stb. fogja gazdagítani a munkát. A szabadságharcnak valóságos albuma leend e könyv, melyet végig lapozva mintegy szemünk előtt látjuk elvonulni e dicsőséges idők minden legjelentékenyebb szereplőjét s valamennyi eseményét. Hogy a munka alaposan szépen lesz megírva, kezeséget nyujt rá Gracza György ismertnevű író és lapszerkesztő neve, a kinek »Kossuth Lajos élete és működése« című nemrég megjelent munkája oly kedvező fogadtatásban részesült az egész sajtóban. Az illusztrációkat gróf Kreith Béla, az országos 48—49-es ereklye-muzeum igazgatója, tehát olyan állítja össze, a ki ezen a téren, már gyűjteménye összeállításával is, ritka szakértelmének adta tanujelét. A munkához több színes rajz is lesz csatolva, a maga eredeti valóságában megismertetve a vitéz magyar honvédsereg s az ellenfelek hadi felszerelését. A munka, hogy az bárki által minden anyagi megterhelés nélkül könnyen megszerezhető legyen, olesó, 30 kros füzetekben fog kiadatni. Az egész munka 28—30 füzetre van tervezve, az első füzet ez évi december 1-én jelenik meg. A kiadóczég előfizetést is nyit a munkára, még pedig hat füzetre 1 frt 80 krral, 12 füzetre 3 frt 60 krral s 24 füzetre 7 frt 20 krral. A megrendelések Lampel Róbert (Wodianer F. és fiai) könyvkiadóhivatalába Budapest, Andrassy-ut 21. sz. a. intézendők.

— „Tanítók hibái.“ Irta: James L. Hughes. Angolból fordította: Valdapfel János. Budapest, Athenaeum kiadása. 1894. 99 l. Ára 40 kr. E könyvecske 80 rövid, találon formulázott tételben felvilágosítja a tanárt arról, mit kerüljön vezetés, fegyelem, módszer és modor tekintetében, tehát negatív formában nyujtja a tanító gyakorlatára vonatkozó legfontosabb utmutatásokat. Ez utmutatások majdnem valamennyien olyanok, hogy egyaránt hasznukat veheti ugy az elemi, mint a közép, ugy a fővárosi mint a vidéki, ugy a fiú, mint a leányiskola tanítója; és csak elenyésző csekély azon speczialis érdekű utmutatások száma, melyeket a felsőbb osztályok tanára vagy az, ki nagyobb szerű, mindenféle külön helyiségekkel (külön tanári szoba, igazgatói szoba stb.) ellátott iskolapalotákban tanít, olyanoknak tekinthet, hogy azok ő reá nem vonatkoznak. A felállított tételeket mindenütt világos és a legtöbb esetben meggyőző megokolás kíséri, mely a gyakorlati szükségesség érveivel eléggé erősen argumentál az illető állítás helyessége mellett. E tételek között csak nagyon kevés volt olyan, melyeket a fordító nem tudott a maga nézetével is megegyeztetni. E véleményeltéréseket esetről-esetre jelzi a fordító *) alatti jegyzetekben. Az érdekes kis könyvet haszonnal forgathatja a nagyobb praxissal bíró is, de különösen a kezdő tanítók, illetőleg a tanár- és tanítójelöltek sok tekintetben üdvös directívát nyerhetnek belőle iskolai maguktartására nézve. Ez okból elsősorban tanítóképzőintézeteknek ajánlható segédkönyvvül. A könyv kiállítása is csinos és a mellett oly rendkívül és csekély az ára, hogy a szegényebb sorsu tanítók és jelöltek sem bánják meg ha megszerezik.

— István bácsi naptára 1894. évre XXXIX. évf. alapítá Mayer I. Szerk. Köhalmi-Klimstein József, tanár. Ára 50 kr. Franklin-társulat Budapesten. — Kath. naptáraink legöregebbje, s ugy külsőleg mint belsőleg kiváló kiállítása.

Uj zeneművek. Libapásztor keringő. Forrai Miklós. Ára 2 kor. — Magyar dalok. Hegedűre zongorakisérettel könnyű ábránd alakban átdol-

gozta *Rieding* Oszkár. 1. sz. *Azt mondják nem adnak.* Ára 2 kor. — *Le Mirliton.* Chansons Bretonne par Fred. Boscovitz Prix Cour. 1.50 — Kaphatók *Rózsavölgyi és Társa* zeneműkereskedésében Budapesten.

VEGYESEK

† MAJER ISTVÁN.

Az ország »István bácsija« meghalt Esztergomban. Szelid, jámbor lelkületű főpap, igaz magyar és jó hazafi, a tudományok lelkes pártolója és művelője veszett el benne. Mint rendkívül sokoldalú író nagy érdemeket szerzett különösen a nép számára írott munkáival. 1885-ben ünnepelte 50 éves írói jubileumát. Első munkája 1835-ben paedagogiai értekezés volt az *abc* átalakításáról. Mint paedagogus is jeles volt, kinek halálával a kath. tanügy is gyászt ül. 80 évet élt. R. i. p.

Lapunk főszerkesztőjének kanonokká történt kineveztetése alkalmából a pécsi »Néptanoda« a következőkben emlékezik meg: »*Az érdem elismerése.* A király ő felsége dr. Komlóssy Ferencz muzslai plébánost és esztergomi főegyházmezei főtanfelügyelőt az esztergomi főszékesegyházi káptalanban kanonokká nevezte ki. Komlóssy ur mindig védője és szószólója volt a tanítóknak s ha nem is egy táborban s nem ugyanazon elvek szerint kívánjuk is a magyar tanügy fejlesztését, mégis szívből gratulálunk előléptetéséhez, mert a tanügy terén valósággal szerzett érdemei rég méltóvá tették erre.»

Tanügyi ujtás. Pelczér Lipót ujonnan kinevezett dorogi tanügyi esperes érdekes intézkedéssel lepte meg kerülete tanítóit. Ugyanis mindegyiknek kézbesítettett egy jó tanulmányi és fegyelmi naplót, melybe a tanító köteles minden tanítás végén az illető rovatokban a tanítási napot, órát, a tantárgyat, a tananyagot, a hiányzók számát és a gyermekek magaviseletét, szorgalmát és lelkületét illető észrevételeit óránként beírni. Tagadhatatlan, hogy ily napló a tanév végén kimerítő adatokat szolgáltathat s rendes és pontos kezelés mellett bő áttekintésre nyújt alkalmat s a tanítót az óra- és tananyag hű, pontos és rendes megtartására sarkalja. Már ezen első érdekes ujtásból is kitetszik, hogy az új esperes a tanügyet igen szíven viseli s az iskolák beléletére igen nagy súlyt fektet.

Óvóköteles gyermekek összeírása. A kisdé-
 óvás rendezéséről szóló törvény értelmében a fő-
 városnak a kellő felügyeletet nélkülöző 3–6 éves
 gyermekek számára nyilvános óvóiskolákat kell
 nyitni. Hogy a tanács az ily óvókötelesek számá-
 ról tájékozva legyen, felhívja az összes háztulaj-
 donosokat, hogy a házaikban lakó 1888–1891-ig
 született gyermekeket írják össze, a születési hely és
 idő pontos megjelölésével. A tanács az 1879–1887-ig
 született gyermekek összeírására is kötelezte a ház-

tulajdonosokat, hogy a népoktatási törvény értel-
 mében a tanköteles gyermekeket nyilvántarthassa.

Az iskolás fiukról. Az orvosok szerint a gyer-
 mekeket csak akkor kell iskolába küldeni, ha már
 hat évesek elmúltak. Egy nagy nevelő tizenhárom
 évi pontos megfigyelések alapján azt mondja, hogy
 a hatodik év éppenséggel nem állítható fel határ-
 nak. A gyermek még mielőtt iskolába jár, nagyon
 érdeklődik iskolába járó testvéreinek feladatai
 iránt és sok mindent eltanul tőlük, jeléül, hogy
 elméje szeretne már szellemi dolgokkal foglal-
 kozni. Ezt a vágyat a szülőknek ki is kell elégí-
 teniök vagy versikékkel, vagy a gyermek eszéhez
 szabott mesékkel. Még az is jó, ha az írás és ol-
 vasás elemeit már előre is eltanulja csupa játék-
 ból. És fő a játék. Ha erre nem lenne hajlandó-
 sága, kergetni kell hozzá. Délután semmi szín
 alatt sem szabad a gyermeket semmiféle szellemi
 munkával foglalkoztatni, mert ilyenkor minden
 unalmassá válnék előtte s a szellemi foglalkozást
 meggyűlölné. De a tanítást tulhajtani sem szabad,
 mert ezzel — rossz íróasztal, rossz metódus, rossz
 világítás — esetleg olyan hiba történne amelyet
 az iskola is csak nagynehezen korrigálhatna ki.
 Arra a régi mondásra, hogy hét órai alvás a
 gyermeknek elég, a világért sem szabad hallgatni.

RÖVID HIREK. Jubileum. *Oleják* Károly székes-
 fővárosi vez. tan. e hó 15-én ülte 25 éves jubileumát, mely
 alkalommal kartársai 100 terítékű bankettet rendeztek.
 A polgárság részéről *Turiniás Sebő* káplán és iskolaszéki tag
 üdvözölte a jubiléumot, átadva egyúttal a polgárság nagy ér-
 tékű ajándékát. Éljen! — **Kitüntetés.** Bella Antal bábín-
 dali r. k. tanító és a nyitrai járásban faiskolafelügyelő; a
 magyar földhitelintézet által. faiskola-kezelés és gyümölcsfa-
 tenyésztés körül buzgóknak elismert tanítók s magánosok
 jutalmazására adományozott díjak egyikét elnyerte. — **Élet-
 mentő tanító.** A bars megyei Mellek község fiatal tanítója
 a minap egy hét méter mélységű kutba esett embert sze-
 rencsésen kimentett. Ez által egy szegény asszonyt és több
 gyermeket mentett meg az árvaságtól. — **Párbajozó gyer-
 mekek** Genf városában két 12 éves iskolás fiu pisztoly-
 bajt vívott s az egyik halva maradt a küzdőtéren. A kis gyil-
 kóst és segédjeit kiskorúságuk miatt nem lehet megbüntetni.
 — **Statisztika.** Spanyolországban az 1889. évi népszámlá-
 lás szerint 17 millió lakosa van. Ezek között van 39.000
 tanító és 72.000 pap; a tanítványok száma 1.720.000. Közel
 12 millió spanyol nem tud sem olvasni, sem írni. Csak 3
 millió 318.000 férfi s 1 millió 687.000 nő tudott olvasni és
 írni a népszámlálásor. — **Az iskola barátai.** Lüttich kö-
 zelében némrég egy Brouckart nevű özvegy asszony hunyt
 el, ki végrendeletileg egy millió frankot hagyott népoktatási
 célokra. Elhalt férje ugyanilyen összeget testált halála előtt
 a lüttichi népoktatási intézeteknek. — **Az általános német
 tanítógyűlésre,** mely az 1894. év pünkösdjén Stuttgartban
 lesz megtartandó, vitatárgyakul már most kijelölték: 1. a
 szakszerű tanfelügyelet kérdését, 2. eme kérdést: miféle in-
 tézkedések teendők a népiskolából kikerült ifjak továbbkép-
 zésére nézve. — **Düsseldorfban** egy hadnagyot, ki a fegy-
 vergyakorlatra bevonult néptanítók iránt durva bánásmódot
 tanusított, két havi várfogságra ítélték, ennek kitöltése után
 pedig a hadnagy ur a hadsereg kötelékéből végleg és min-
 den nyugdíj igény nélkül elbocsátott. — **Jubileum.** Deák
 Lajost, Maros-Tordamegye tanfelügyelőjét, tíz éves tanfel-
 ügyelői szolgálata alkalmából igen szép kitüntetésben része-
 sítette a megye tanítószága, mely f. hó 10-én tartott közgyű-
 lést. — **A magyar paedagogiai társaság** e hó 18-kán dél-
 után Heinrich Gusztáv elnöklelte alatt ülést tartott. — **Gróf
 Csáky Albin** minisztert a budapesti egyetemi kör megvá-
 lasztotta a kör díszpolgárává.

Sternberg Ármin és Testvére
 cs. és kir. szabad. hangszer-ipar
Budapest, VII., Kerepesi út 36.
 Saját gyártmányu mindennemű hangszerek és azok kellekei és alkatrészei. Mindennemű hangszerek és zenélőművek javítása és hangolása szakszerű pontossággal eszközöltetik.
 — Nagy képes árjegyzék ingyen és bérmentve. —
 Harmonikáról külön árjegyzék kérendő.
 Zongorák javítása és hangolása pontosan eszközöltetik.

CASZ. és KIR. SZABADALMAZOTT
COLUMBUS
 ZIMBALOMVERŐFEJ.

A »Columbus« cimbalom verőfeje megszünteti az eddigi pamutozást és czernázást, valamint azoknak tompító és kopogó hatását. — Ára a verőpálcákkal együtt, azoknak minősége szerint: frt 2, 2.50, 3.— és 3.50. — Külön a Columbus cimbalom-verőfejek párja 1 forint. Megrendelések postautánnvétellel, vagy az ár előleges beküldése ellenében.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.

Egyházi Árok Esarnoka.

Irta: ZELLIGER ALAJOS.

580 l. Ára izléses vászonkötésben 3 frt, pompás diszkötésben 5 frt, bérmentes küldéssel.

Az 1885. évi országos kiállításon kitűnő munkáért és jó izlésért a nagy kiállítási éremmel kitüntetve.

GAYORA JÓZSEF

egyházi ruhák, szerek, társulati és templomi zászlók műintézete
Budapesten, váczi-utcza 17. szám.

Ajánlja dusan felszerelt
egyházak és kápolnák
 berendezéséhez szükséges tárgyait, a legjutányosabb áron, a lehető leg-
 szebb kivitelben, úgy a római kath.
 mint a keleti ritus szerint.

Nevezetesen:
miseruhák, Ornatusok,
reverendák, czimádák,
 egyházi és társulati lobogók,

Pontifikáló eszközök, Infulák.

szent szobrok,
csillárok, képek,
 Monstranciák, stációképek, oltárok,
úrkoporsókat,
 stb. stb.

Régi ruhák ujtását, valamint tűz-
 aranyozást és ezüstözést elvállalja és
 olesón készíti el. Arany-, ezüst- és
 selyem-himzések és himzett egyházi
 ruhák nagy választékban.